

knjižice letno za svoje člane. Trud je rodil do sedaj prav povoljne uspehe. Kljub nastalim gospodarskim težkočam se zbira leto za leto večji krog dece okrog »Mladinske matice«.

»Jugoslovensko učiteljsko združenje« je začelo izdajati mladinski list »Jugoslovenec«, ki se razveseljuje širi po vsej državi.

V organizaciji mladinske tiska nas čakajo še velike naloge. Ne smemo pa prezreti tudi prosvetno-vzgojnega tiska za narod, kateremu bo treba posvetiti vso skrb, ako hočemo narod z uspehom izobraževati.

Dušan Bogunović (Zagreb):

## Učitelj kot kulturno nacionalni delavec

Prispevek k vprašanju nar. izobraževanja.

V članku »Učitelj kot politična osebnost«, ki je izšel v Vašem listu, sem poudaril mišljenje, da bi moralo iti učitelstvo samostojno v politično borbo ali pa vstopiti v tako stranko, ki odgovarja ideologiji JUU in, ki jamči, da bi prišlo učitelstvo do števila odgovarjajočega položaja.

Poudaril sem tudi razloge in sicer glavni razlog, da brez kulture (prosvetnosti) ni Jugoslavije in jugoslovenstva in da je treba ta problem rešiti s prosveto, a drugo z izmenjavo generacije in da zavzemata pri tem najvažnejšo vlogo

šola — učitelj

kot prva faktorja, ki poleg roditeljev formirata dušo in telo danes otroka, a jutri aktivnega in odgovornega državljanja Jugoslavije. Oni, ki to ustvarja, mora priti do izraza na onih mestih, kjer se odloča o vsem, torej tudi o prosveti, to sta

parlament in senat.

Še bolj nego politično življenje, tangira učitelstvo drugo delovno polje, o katerem je treba spregovoriti s posebno pazljivostjo, ne z ozirom na državno organizacijo, nego z ozirom na našo stanovsko organizacijo, to je učitelj kot kulturno-nacionalni delavec.

Problem narodnega izobraževanja prehaja pri vseh narodih sveta, a posebno pri onih ki so sodelovali v svetovni borbi, v najvažnejša in najdelikatnejša vprašanja v območju narodno - državnega življenja. Ta problem zahteva čim hitrejšo, razumljivejšo in sistematično rešitev.

Današnja generacija je povojna generacija. Oslabljen je etično in zdravstveno zaradi dolgega trajanja vojne in zaradi vsega, kar nosi vojna s seboj: bolezn, slaba hrana, neurejeno življenje, uporaba alkohola, nikotina in slično. Ta generacija ni samo oslajena zaradi vojne, marveč treba upoštevati tudi dejstvo, da ni imela časa, da bi se pred vojno pripravila in popolno kulturno razvila. Po dovršitvi svoje nacionalne borbe, moramo posvetiti več pažnje tej generaciji, ki ni več v šoli nego izven šole. Tako pridemo do izvenšolskega dela za izobraževanje izvenšolske mladine in naroda.

Osebnost, ki naj v prvi vrsti vodi in ki naj bo središče vsega tega dela je osnovnošolski učitelj.

Na izvenšolsko delo ali narodno izobraževanje nas navaja državna zahteva, ki izhaja iz osnovnega zakona našega narodno - državnega obstoja, razvoja in bodočnosti, a to je zakon narodnega in državnega edinstva.

Dasiravno smo v preteklosti stremeli za tem, vendar je skoro celokupna kultura treh delov našega naroda težila v smer plemensko kulturne orientacije in radi tega je težak problem osnivanje

ene nacije — ene države.

Narodno in državno edinstvo se krepi in razvija z državno vzgojo v državnih ustanovah, vendar moramo nujno upoštevati tudi privatno vzgojo v privatnih ustanovah, t. j. z narodnim izobraževanjem (za učitelja z izvenšolskim delom) in tu naj bo učitelj prva osebnost.

Navedel sem samo dva razloga, ki nas navajata na aktualnost dela za izobraževanje, v zvezi z učiteljevo osebnostjo. Še mnogo je sekundarnih razlogov za delovanje za narodno izobrazbo, če se tudi ne omenja zakon o narodnih šolah od § 1. (smoter pa do XI. poglavja tega zakona, ki je poln odredb o narodnem izobraževanju, razne odredbe, težnje naše organizacije, ki si je tudi ustavila v pravila delo in organizacijo kulturno-nacionalnih ustanov. Posebno od tedaj, ko se je Sokolstvo kraljevine Jugoslavije začelo širiti po vseh, se hoče, da postane iz Sokolstva osrednja organizacija za prosveto širokih narodnih slojev.

Narodno izobraževanje ali izvenšolsko delo učitelja je za nas aktualno vprašanje in oprijeti se ga moramo stvarno in po sistemu. V nasprotnem primeru bo ostalo, kar je do danes že bilo, t. j. slučajnost in diletantizem, od katerega nima velike koristi niti narod niti država. Učitelj more, ampak ne mora biti radi tega dela bolj ocenjen. Lahko ga pa pozovejo na odgovornost in tudi obsodijo, ker ne dela za narodno izobraževanje. To se tudi mnogokrat dogaja.

Radi važnosti in aktualnosti in z ozirom na to, da tangira učitelstvo vprašanje dela v šoli in izven nje, in da je od pravilno razumevanega narodnega izobraževanja odvisno življenje in razvoj naroda in države, bomo razpravljali o tem vprašanju odkrito in stvarno.

Prvo vprašanje je, kaj bi bilo narodno izobraževanje?

Narodno izobraževanje naj bi bilo delo učitelstva in ostalih narodnih voditeljev v vseh panogah, na katerih se izraža javno življenje z vso svojo svobodno inicijativo. To

Pri izvedbi popolne stanovske organizacije mora biti med glavnimi nalogami organizacija našega stanovskega tiska. Temu vprašanju bodo morale posvetiti vse sekcije, kakor tudi centralno vodstvo organizacije večjo skrb. Ako hočemo krepke in vsem zahtevam ustrezajoče organizacije, kar je seveda izven dvoma, bodo naši člani, kakor tudi predstavniki organizacije, pozorno razmislili to vprašanje in ga rešili tako, da bo postal stanovski tisk naša sila in najjačja vez stanovske skupnosti.

delo se začne prvenstveno tam, kjer je prenehalo direktno delovanje šole. To je delo izven šole in se uporablja brez ozira na dobo, spol in stan, pač pa se je treba ozirati edino na to, ali se deluje na vasi ali v mestu. Javno življenje se izraža: Z delom osebnosti v vseh panogah javnega življenja; z delom ustanov kulturno-nacionalnega značaja; z delom stanovskih organizacij in z delom ustanov socialno-ekonomskega značaja.

Delo osebnosti se izraža v pesništvu, umetnosti, književnosti, s sodelovanjem v raznih pokreth i. t. d.

Delo ustanov kulturno-nacionalnega značaja izražajo: 1. Sokolstvo. 2. Čitalnice in knjižnice. 3. Pevska društva. 4. Treznostno gibanje. 5. Jadranska straža. 6. Narodna odbrana. 7. Jugoslovenska matica. 8. Rdeči križ. 9. Narodna vseučilišča i. t. d.

Delo ustanov socialno-ekonomskega značaja izražajo: 1. Gasilstvo. 2. Zdravstvene zadruge. 3. Narodna zaščita. 4. Hranilnice. 5. Razne druge zadruge. 6. Kmetijska društva. 7. Kmetško in gospodinjstvo i. t. d. K temu je treba pristeti tudi razne ženske ustanove.

Delo stanovskih organizacij se odraža v organizaciji stanu v dobrobit stanu, naroda in države. Pri nas učiteljih (icah) predstavljajo to delo naši tečaji, naša pevka društva, predavanja, sestanki in slično. Največji del izvenšolskega učiteljskega dela se uporablja za pobijanje nepismenosti.

Karakteriziral sem narodno izobraževanje in navedel ustanove, ki so sredstvo narodnega izobraževanja. Treba je navesti tudi razloge neuspeha narodnega izobraževanja.

Kdor se javno udejstvuje, ta ve:

1. Da je narodno izobraževanje zelo komplicirano delo, da učiteljska ne dajejo nikake podlage za to delo, a oni, ki izdaja odredbe za izvedbo narodnega izobraževanja, ne skrbijo zadostno tudi za tečaje in slično.

2. Da so zelo pomanjkljiva inicijativa in navodila nadrejenih oblasti v tem pogledu.

3. Da zavzema delo za narodno prosvetovanje največji del učiteljevega prostega časa, za katerega pa učitelstvo ni posebe nagrajeno, pač pa se kliče učitelj na odgovornost, ako se ne briga za to delo, če pa marljivo deluje, nima to delo zadostnega vpliva na njegovo oceno in napredovanje.

4. Da sodeluje pri tem delu razen učitelstva zelo majhno število inteligence. Največje delo za narodno izobraževanje leži na ramenih učitelstva, dasi bi moralo biti narodno izobraževanje dolžnost vseh narodnih prvakov, pa naj imajo katerikoli poklice.

5. Da zaide učitelstvo ravno radi dela za narodno izobraževanje, v neštete spore s svojo okolico in ni zadostno zaščiten, marveč je prepuščen samemu sebi, v obrambo dela, ki ga vrši za narod in državo.

6. Da se naše stanovske organizacije, od glavnega odbora do sreskih društev, dasi je vnešeno to delo v pravila JUU, ne brigajo kako in na kak način naj bi se to delo izvedlo. (Opomba uredništva: Sekcija za dravsko banovino ima poseben odsek, ki daje sreskim društvom in članstvu direktive za to delo. Tudi banska uprava dravske banovine prav intenzivno podpira sekcijo pri tem delu in ji moralno in materialno pomaga.)

Ako smo konstatirali gornje, smemo reči tudi to:

a) Narodno izobraževanje kot izvenšolsko delo učitelstva je zelo tesno spojeno z učiteljskim stanom in narodnim življenjem. Učitelj kot vodilna osebnost državno-narodnega razvoja in njegove bodočnosti, bi moral po zakonu za narodne šole in po svojem lastnem prepričanju sodelovati pri tem delu za dobrobit naroda in države.

b) Za to delo se kaže premala inicijativa od strani pristojnih oblasti. Ocenjevanje pravega dela med narodom ne pride v poštev pri ocenjevanju in napredovanju učitelstva. Radi tega je potreben sistematičen načrt in navodila od nadrejenih šolskih oblasti, da bo učiteljsko delo res tudi sredstvo za ocenjevanje učiteljev (ic) kot javnih delavcev, ki morajo dobiti priznanje za to delo.

c) Narodno izobraževanje je zelo kompliciran pojem, ki zahteva posebno pripravo in potrebno znanje. Radi tega je potrebno, da se temu vprašanju posveti vsa pažnja že na učiteljskih, kjer bi bilo treba to vprašanje spojit s predmetom, telovadbo in Sokolstvom tako, da bi prišle nove učiteljske generacije na delo že pripravljene in bi to delo bilo spojeno s Sokolstvom zato, ker je to osrednja organizacija za prosveto širših plasti našega naroda. V učiteljski organizaciji bi morale obstojati prosvetno - kulturne sekcije, ki bi se bavile tudi z narodno-kulturnim delovanjem, pripravljale tečaje za delo za narodno izobraževanje kakor tudi z izdajanjem lista, ki bi se bavil z narodnim izobraževanjem, to je z izvenšolskim delom učitelstva. — (Opomba

uredništva: Sekcija za dravsko banovino ima poseben odsek, ki pripravlja tečaje in izdaja list »Prosveta«.)

č) Pri vojakih, kamor pride skoro ves moški del naroda, bi moral biti nastavljen poseben učitelj, kot so nastavljeni vojaški duhovniki. Ta učitelj bi moral poučevati vojake o vseh vprašanjih, ki jih čakajo, ko izstopijo iz vojaške službe.

d) Sklicati je treba zborovanje vseh prosvetno-kulturnih delavcev. Na tem zborovanju naj bi se sestavile smernice dela in ustanovila organizacija prosvetno kulturnih delavcev v celi državi in s to organizacijo naj bi se omogočilo, da bi prišlo do veljave pri velikem de-

E. Vranc:

## Nekaj misli k šolsko-reformnemu gibanju v dravski banovini

Ob 10 letnici intenzivne poborniške aktivnosti

V času predvednotenja življenjskih dobrin in gesel ne smemo v nizu spremenjenih gospodarskih in kulturnih potreb prezreti našega šolskega žitja in bitja v smeri poti in ciljev zadnjega časa. Domišljamo si namreč radi, da smo prestali šolsko reformo in dosegli nivo, kjer se stikata stvarno življenje in šola. Da ne bo nepotrebne samoprevare, je potrebno, da odkrito pogledamo resnici v obraz. To tem bolj, ker baš poteka decenij, ko smo z vso vnamo pričeli dvigati prapor šolske reforme širom naše domovine.

Ze pred vojno, zlasti pa po vojni je tok šolske reforme pridrel k nam iz inozemstva. Bil je izraz nezadovoljstva s šolo učilnico, zato so prvi pristaši gibanja bili po večini podjetnejši učitelji ki so se zatekli k študiju novih poti in sredstev. Marsikoga je stvar omamila vsled modernizma, vse pa je spodbujala in krepila misel, da bo »delovna šola« odresila svet...

Pričeli smo s temeljito preobrazbo šolskega pouka. Z nastavki »delovne šole«, s knjižnicami, z ekskurzijami in hospitacijami je bila preusmeritev praktično in teoretično fundirana, »nova šola« je skoraj udomačena. Vzlic oficijelni desinteresanosti je delovno-šolska ideja razmeroma napredovala in niti za svarila in trobila k umiku se ni nihče zme-nil.

In čemu tudi? Saj je bilo vse tako »ogran-čeno«, da ni bilo povoda za razburjanje. Cilji so bili točno postavljeni, poti »svo-bodne«. V glavnem naj delovna šola stremi za tem, da se harmonično razvijejo vse telesne in duševne sile učencev. Učitelj naj vzbuja njih sodelovanje in iznajdljivost. Naj jih pripravi v delovnih zajednicah in v strnjenem pouku do tega, da si bodo sami pridobivali trajno in za življenje potrebno znanje. Podvig npravnstvene osebnosti učenca naj mu olajša življenje v sodobno kulturo.

Temeljni poudarek, da ni glavno snov, temveč razvoj in zmoglosti otroka, t. j. duševno delo, ni bil vselej dovolj upoštevan, kar so dokazovali tudi izdani učni načrti. Zlasti se je nešteto krat istovetilo ročno delo v delavnicah z delovnošolskim gibanjem. S tem v zvezi je postala kmalu tudi »moderna po-deželska šola« šlager obnove. Ki naj čimprej zajame široke mase učitelstva.

Ko je končno tudi oblast zagrabila idejo, se je učitelstvo oprijelo novih smeri ter je zahteve izvajalo v šolskem delu na celi črti. Doba »moderne didaktike« je vzcvetela, duh šole je ostal več ali manj neizpremenjen. Razne struje so pričele diferencirati take po-jave in bičati površno gledanje problemov. Zlasti so nekateri poudarjali socialni značaj nove šole in so s te strani presojali važnosti in meje za izvedbo reformnih načrtov. Iz teh vidikov je bil nekaj časa urejevan tudi »Popotnik« dokler se socialna ideja ni morala podrediti drugim. Od takrat smo ostali pri »mojstrih učne umetnosti«, ker »delovna šola bo ostala vedno le nekaka lastna in osebna tvorba v to usmerjenih novih ljudi...«

Nimam namenja niti prostora, da bi se spuščal v podrobnosti. Naj zadostuje načel-na ugotovitev, da se je preusmeritev šolskega dela v smislu šolsko-reformnega gibanja izvršila v veliki meri. V metodično-didaktičnem

Andreja Grum-Skuljeva:

## Gospodinjstvo-nadaljevalno šolstvo

Gospodinjstvo-nadaljevalno šolstvo se je razmahnilo v dravski banovini tako, da nihče ne more preko te ustanove, kdor je poklican za delo pri narodnem prosvetovanju.

V teku šestih let se je ustanovilo okrog 100 gosp. nad. šol, torej odpade približno na vsako deseto šolo ena. Toda ne samo število šol, pomembnejše je število gojenk. Ker pošlje šola le, ako jo poseča najmanj 12 go-jenk, je število vsakoletnih absolventk pre-cejšnje.

Ze iz teh malih podatkov je razvidno, da nudijo gospod. nad. šole velikemu številu naših deklet potrebno predizobrazbo za njih poklice in podlago samoizobrazbi. Gojenke gosp. nad. šol skušajo že doma uveljavljati načela naprednega gospodinjstva, zlasti pa še potem, ko si ustvarijo svoje lastne domove.

Udomačila se je tudi že navada, da se dekleta tudi po dovršeni šoli obračajo na svo-jo učiteljico v spoznanju, da najdejo pri njej gotovo nadaljnjih navodil in nasvetov. Uče-ljica jim ni samo pokazala poti v šoli, stoji jim ob strani tudi pri njih težkem delu za družino in narod. Prav ta vez je odločilnega pomena za mlade gospodinjke, za učiteljstvo pa važno torišče pri njegovem delu za narodno prosvetovanje.

lu za narodno prosveto, danes vse raztresene moči.

Kot sem v članku »Učitelj kot politična osebnost v državi« iznesel svoje mišljenje, tako poudarjam v članku »Učitelj kot kulturno nacionalni delavec« misli, o katerih naj raz-mišlja učitelstvo, kakor tudi merodajne obla-sti in oni delavci, ki se bavijo z narodnim iz-obraževanjem. Vse naredbe in zakoni bodo ostali samo mrtve črke, ako se v to vprašanje ne poglobimo in ne organiziramo dela.

Samo na ta način bo postalo tudi narodno izobraževanje delo našega javnega življenja, in delavci bodo razumevani, a največje koristi bodo imeli oni, za katere živimo, to so: narod, kralj in država.

pogledu je slovensko šolstvo izredno napre-dovalo in bo kljub mnogim oviram in zapre-kam. S te strani je pozitivna plat šolske refor-me neizpodbitna.

Drugačna pa je stvar iz vidikov globljega razumevanja in iskanja motivov novošolskega gibanja. Priznati moramo, da smo bili tu zelo pasivni in v ideologiji nove šole zeva pri nas globoka praznina. Če bi bili raziskovali stvar do dna, bi ugotovili, da je »delovna šola soci-alen pokret, ki pa je prišel v spačenih oblikah k nam in drugim; zato se je razvil le zunanj t. j. metod-didaktično. Vsled tega ni mogel rešiti ostalih problemov, ki si jih je šolska reforma nadela. Ni še dolgo, ko so listi so-glasno ugotavljali, da imamo danes mnogo šolanih ljudi, pogrešamo pa značajneže, polne iniciativnosti in prid svojemu bližnjemu, pre-pojene z altruizmom in z vero v boljšo bo-dočnost človeštva. Da takih ljudi ni, pa ni krivo učitelstvo, temveč življenjski sistem, ki danes silovito posega med mladino. Pri najboljši volji ne morejo uspehi danes biti takšni kakršne si želijo učitelji in starši. Mla-dina je danes takšna, kakršna je postala v svojem okolju. Ako je okolje zastrupljeno, ne smemo upati na 100% uspeh. Tragična je ugotovitev, da smo vzgojitelji danes podobni zdravniku, ki mnogo govori o zdravju, ki zdravi morda znake te ali one bolezni, a kali bolezni zdraviti ne more...

Razvrane razmere v domovih, gospodar-ske težkoče, pomanjkanje, brezposelnost — to so danes faktorji, s katerimi moramo raču-nati! Skratka: Izkustva kažejo že dolga le-ta, da ekonomski motivi pretresajo tudi vzgojo tako, da je nad močjo današnje šole vzgojiti značaj, popolne v smislu splošnih vzgojnih in izobrazbenih smotrov.

Ali je kakšno zboljšanje mogoče?

Trdim, da je z učiteljsko duhovno pre-orientacijo mogoča tudi uspešnejša šolsko-reformna akcija! Toy. Winkler je lani med drugim v »Učiteljskemu tovarišu« točno ugo-tovil: »Mesto nas učiteljev se ne nahaja v gosposki družbi. Davno smo že preko tega! Zemlja in moč sta v rokah delovnega ljud-stva! Učitelj izvira nedvomno iz njega. Zato bi bil velik nesmisel, če bi se naše jedro od-daljilo od širokih ljudskih plasti. Do njih mora biti usmerjeno učiteljevo socialno čuv-stvovanje, ki naj se izraža v šoli, na vasi, pov-sod... Največja naša slabost je ta, da je naša socialna orientacija tako plitka in šibka kot malokaj. Pustimo fraze, s katerimi nas pitajo, pustimo stvari, ki morajo že umreti, ker je tak čas. Posvetimo svoje moči neznosnemu polo-žaju kmetkega in delavskega ljudstva. Treba je stati v areni življenja, ne pa v areni filozof-skih razprav!«

Značilna izpoved mlajše učiteljske gene-racije!

Vsekakor tudi kažipot šolsko-reformnemu gibanju, ki se naj poglobi in usmeri tako, da bo šola v službi gospodarske kulture na vasi, v industr. kraju ali v mestu! To je tudi pro-gram idejnega tečaja ki bo 22. avgusta pri sekciji JUU v Ljubljani.

Osnove 2. decenija morajo biti trdnjše, da bo uspešnejši prepored naše vasi in naše domovine sploh!

trditve bo tembolj razumljiva onim, ki poznajo naše male in srednje kmetije, ki niso ne izrazite živinorejske, ne poljedelske ali gozdarske, ampak odvisne od malih tak zvanih stranskih dohodkov, podrobnih skrbi in pridnih rok.

Vplivom moderne tehnike, industrije ter pretrane kulture prehitvejo civilizacije zapada tudi naš kmet. Ta vpliv se ne kaže toliko v gospodarskem napredku, ampak v kmetstvu. To dejstvo gotovo ne bo pripomoglo k izboljšanju splošnega stanja naše vasi, ampak preje obratno. Zato je treba kmetstvu človeku spoznanja, da je industrija zanj le pripomoček za lažje in naprednejše gospodarstvo. Civilizacija pa je le tedaj na mestu, kadar sta si s kulturo v isti stopnji, ne pa kot sedaj, ko civilizacija prehiteva kulturo.

Popolnoma napačno je tudi izveščenost delavskega proletariata v zvezi s tako zvanim kmetstvom proletariatom. Reševanje kmetstva vprašanja v zvezi s tema dvema pojmom gotovo ne bo rešilo naših kmetijskih domov.

Nadaljevalno šolstvo si je na podlagi spoznanj teh kvantitativnih vplivov stavilo za nalogo vzgojiti novo generacijo, ki bo voljna in zmožna privedi kmetijske domačije v lepši in boljši položaj.

Gospodinjiskim nadaljevalnim šolam olajšujejo to delo naslednje činjenice:

Vodijo jih izključno učiteljice narodnih šol iz nagiba koristiti svojemu narodu.

Te prebivajo stalno v kraju in žive z ljudmi v najboljših stikih. Zavedajo se, da so samo del celote, ki jim je izročena v vzgojo in pouk. Kmeta ne smatrajo kot splošnega nevedneža, ampak kot človeka, ki na svoji od življenja oddaljeni domaćiji nima prilike, ne sredstev za nadaljnjo izobrazbo, ki pa je kljub temu prirodno inteligenten in čuvstveno globok.

Gospodinjisko nadaljevalne šole se lahko ustanove povsod, kjer je zato usposobljena učiteljica. Obisk je omogočen najprej, kakor tudi najzaposlenejšim dekletem.

Šola ne temelji na formalizmu, prilagodi se vedno kraju in njega potrebam.

Potrebno pripravo prejemajo učiteljice na tečajih, ki jih prireja kraljev. ban. uprava. Metodični ali uvodni tečaj usposablja duhovno za pouk, praktični pa nudi najnujnejše

znanje v gospodinjstvu in vpogled v gospodarske panoge kmetijskega doma. Čas za pripravo je pičlo odmerjen. Treba je še mnogo mnogo samoizobrazbe, preden je učiteljica resnično usposobljena za uspešno delo na gospodinjisko nadaljevalnih šolah. Treba bo misliti na razširjenje praktičnega tečaja v svrhu strokovne poglobitve. To je potrebno že iz razloga, ker je pouk na gospodinjisko nadaljevalnih šolah koncentriran, poverjen največkrat eni sami osebi. Pouk v posameznih panogah od strani strokovnjakov je gotovo temeljit, ne ustreza pa načelom pouka na teh šolah, ker se prepotrebna koncentracija več ali manj razceplja.

Razen tega pa ima gospodinjisko nadaljevalna šola namen vzgojiti in pripraviti dekleta, da bodo vzprejemljive za razne prepotrebne akcije, predavanja in splošno strokovno poglobitev od strani kmetijskih strokovnjakov, prirejenih za splošen gospodarski in gospodinjiski podvig. Vendar pa je tudi za ta uspeh, ki ga skuša gospodinjisko šolstvo doseči potrebno, da pozna učiteljica temeljito naše kmetijstvo.

Učiteljica je kakor že omenjeno, s svojimi bivšimi učenkami v stalnih stikih. Opozarja jih na novosti, napredek v gospodinjstvu in kmetijstvu. S tega stališča bi bil učiteljicam potreben zavod, ki bi jih usposabljal za pouk na gospodinjisko nadaljevalnih šolah in jih seznanjal z vedno novimi zahtevami naprednega gospodinjstva. Tu bi se prirejali razni specialni tečaji. Izhajalo bi lahko tudi strokovno glasilo. Najprimernejši kraj bi bila vzorno urejena kmetija, ki naj bi učiteljice čim tesneje seznanila z življenjem kmetijske družine. Zavod naj bi vodila voditeljica nadaljevalnih šol, ki bi morala tudi usmerjati učiteljice v pravo kmetijsko mišljenje in doživetje. Pouk v strokah bi podajali strokovnjaki.

Le tako urejena ustanova bi mogla dati učiteljicam pravo pripravo, da bodo z uspehom vodile gospodinjisko nadaljevalno šolstvo v pravo, ki se je izkazal za najboljšega.

Ker je gospodinjisko nadaljevalno šolstvo najpripravnější in najprirodnejša narodno-prosvetna vzgojalnica, bi bilo želeli, da se organizaciji tega šolstva posveti vso pažnjo in ustanove pri banskih upravah samostojni zavodi za vzgojo učiteljice za delo v teh šolah in za duhovno vodstvo tega dela.

O tej temi je podal globoko zasnovano razpravo tov. Josip Juranič. Njegova izvajanja so pomenila preorientacijo učiteljske miselnosti od gravitacije v meščanski milje k poglabljanju v življenje kmeta, kmetijske občine in vaše edine. Pred učiteljstvo je razgrnil problem šole, ki je v najtesnejšem stiku z vsem doživljanjem kmetijske občine; dotaknil se je vprašanja asanacije vasi in vloge šole in učitelja pri tem delu, higijene v kmetijski občini, socialnih vprašanj in problemov v vasi, vprašanja vaše kulture in ozkega stika in zveze vseh teh vprašanj z gospodarskimi potrebami in problemi. V konkretnih primerih je orisal referent duševnost kmetijskega ljudstva ter pokazal vzgojno pot za izboljšanje poedinih hib in nedostatke.

Popoldne istega dne je referiral tovariš Alojzij Hreščak o temi: **Združeno gospodarstvo v okviru izvenšolskega gospodarskega dela učitelja.**

V bistvu je referent razpravljal o gospodarsko-prosvetnem delu kot osrednjem problemu javnega izvenšolskega dela učitelja. Ugotovil je hibe dosedanjega učit. izvenšolskega dela ter poudarjal potrebo sistematičnega izvenšolskega dela, izvedenega po iniciativi učitelja samega. Izvenšolsko delo učitelja mora izhajati iz osrednjega gospodarskega problema kraja. Delo naj se izvede potom občestva v vasi, ki naj bo sestavljeno iz domačinov. V občestvo naj se pritegnejo vsi sloji in naj bo izven političnih borb. Postranske gospodarske panoge ne smejo nikdar postaviti v ozadje pospeševalnega dela pri glavni gospodarski panogi. Izobra-

ževalno delo na deželi ne sme biti nikdar samo sebi namen, marveč mora biti v najtesnejši zvezi z gospodarskim delom. Naslon državljanske vzgoje in kulturnega izobraževalnega dela na gospodarsko delo, ki je v najtesnejši zvezi z interesi in potrebami naroda, zagotovi uspeh tudi državljski vzgoji in kulturnemu delu. Zavedati se je potreba, da je velika večina zla današnjih časov socialnega izvora.

Referatu je sledila stvarna in plodna debata, ki je pokazala enodušno voljo učitelstva, da se glede izvenšolskega dela enotno usmeri in prične izvenšolsko delo usmerjati po lastnih vidikih, sistematično in programatično po temeljnem principu, da je vse izvenšolsko delo šole in učitelja nasloniti na gospodarsko delo z osrednjim problemom glavne gospodarske panoge dotičnega kraja.

Lepo uspehi strokovni in idejni tečaj je zaključil tov. predsednik Ivan Dimnik z zahvalo banski upravi, ki je omogočila in podprla oba tečaja, gg. referentom na obeh tečajih, vodji strokovnega dela tečaja tov. sres. šol. nadzorniku Rado Grumu, tečajnikom strokovnega združeno-gospodarskega tečaja, ki so s tako intenzivnostjo in v nemo izkoristili tečaj, predsedniku tečajniškega odbora tov. Kusu in odbornikom ter zapisničarjem za soprošč pri organizaciji, ravnateljstvu Akademikega kolegija in upravi Trgovskega doma za gostoljubno streho ter številnim industrijskim podjetjem za gostoljubnost, s katero so sprejele tečajnike pri ekskurzijah, na katerih so tečajniki obogatili svoje vpoglede tudi iz prakse gospodarskega življenja.

## Manifest

**prvog kongresa združenih učitelja in učiteljica kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, donešen na dan 18. jula 1920. god. u Beogradu**

### I.

1. U Istoriji Južnih Slovena otpočela je nova epoha.

Srbi, Hrvati i Slovenci, tri ogranka zajedničkog stabla, završili su još u 7. veku svoja naseljevanja u prostrane predele od Alpskih gora i jadranskoga mora do Balkana i Mačedonskih ravni.

Reke njihove, blago njihovo, teku u tri mora, kvaseći rosom, i natapajući njihove planine i ravni, njihove dubrave, njive i livade, kao što ih već 1300 godina kvasi i natapa znoj vrednih ratara i krv junaka u borbi za slobodu.

2. Narod jednoga porekla i jedne duše, stavljen u toku Istorije u bogate i lepe predele; izložen većito pritisku sila s Istoka i Zapada, Severa i Juga; ugrožavan kroz sve vekove do naših dana imperijama, državama i silama koje su ga smatrale za svoj plen i smetnju svojim planovima; izložen uticaju raznih kultura, i borbi za kulturno, versko, političko, ekonomsko ili kakvo drugo potčinjavanje, izdržao je dugotrajni i strašni ispit u borbi za opstanak, i posle tolikih vekova i neizmernih žrtava i patnji, stvorio svoje narodno ujedinjenje.

3. Da bi uginule sve klice koje su vekovima radile na duhovnom, političkom, ekonomskom i verskom razjedinjavanju i porobljavanju moraju pasti sve predrasude i sve pregrade, veštački stvarane i stvorene: da nas odrede, da nas rastave, da stvore nepoverenje i da nas razjedine.

4. U unutarnjem državnom životu mora biti izvedeno potpuno jedinstvo centralne, upravne i zakonodavne vlasti.

5. Sledeći primeru velikih radnika na stvaranju jedinstva, sve plemenite narodne sile moraju se uputiti jednome cilju: stvaranju jedne duše narodne, i jednog, jedinstvenog, zdravog, političkog, prosvetnog, ekonomskog i socijalnog organizma, kako bi strujanje novoga života unelo snage u sve kutove Otadžbine i stvorilo jedan snažan front: za slobodu, pravdu i napredak unutra, i za obezbeđenje skupoceni tekovina narodnih i odbranu nacionalnog jedinstva od zavojevačkih težnja spolja.

6. Ovakvim radom dragoceni delovi našega naroda koji su još pod tudinom neće propasti, jer je tu živa i moćna majka Otadžbina, dokle pametni sporazum među narodima ne stvori novi poredak, u kome će ujedinjeni narodi živeti i raditi jedni pored drugih i jedni s drugima za visoke ideale slobodnoga čovečanstva.

### II.

1. Udruženo učiteljstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, svesno svoje velike uloge

M. Zor:

## Tečaj za kmetisko-nadaljevalne šole

Na banovinski »Vinarski in sadjarski šoli v Mariboru« se je vršil od 2. do 12. t. m. uvodni in metodični tečaj za voditelje kmetisko-nadaljevalnih šol. Udeležilo se ga je 32 učitelja iz vse dravske banovine. S tem se je število idealnih delavcev na polju kmetstva, katerih je že okrog 700 učiteljev kakor tudi učiteljic, zopet pomnožilo. Tečaj je vodil banski svetnik g. Krošelj, predavali pa so poleg njega še diplom. agronom g. Sifrar, zdravnik dr. Vrhovec, narodni poslanec dr. Lj. Pivko, g. prof. Baš, g. Brandner in šolski upravitelj g. Gosak. Poleg predavanj, ki so se vršila redno vsak dan od 8. do 12. in od 15. do 18. ure, smo priredili več zanimivih ekskurzij. Ogledali smo si »Vinarsko in sadjarsko šolo«, »Mladinski dom v Mariboru«, tovarno za dušik v Rušah, šolo in letno gledališče — ki je menda edino pravilno postavljeno — v Rušah, nasade g. Dolinska in končno še bano-

u životu našeg ujedinjenog naroda; svesno svojih dužnosti i svojih prava; svesno svojih klasnih interesa stvara od svih dosadašnjih pokrajinskih organizacija jednu organizaciju sa centralom u Beogradu, i poziva sve neorganizirane drugove i drugarice da mu pristupe.

2. Udruženi na centralističkoj osnovi, sa širokim poljem rada u oblasnim učiteljskim društvima; zadahnuti željom za svestrani napredak svoga naroda i države; zadahnuti ljubavlju prema narodnoj prosveti i interesima svoga staleža, stvaramo jedan solidaran front sposoban za borbu, život i rad.

3. Našoj centrali ostavljamo određene ruke, da, konzultujući po potrebi oblasna učiteljska društva, preduzima sve potrebne mere za napredak novog udruženja, narodne prosvete i učiteljstva, i rešava sporazumno sva pitanja neprevidena pravilima, koja poteknu iz stapanja svih organizacija u jednu.

4. Završujući solidarisanje u svima pitanjima učiteljstva srpskog, hrvatskog i slovenačkog, Kongres izjavljuje, da je centralna uprava organizacije u Beogradu predstavnik svega učiteljstva u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, koje je, jedno telo i jedna duša, i tako hoće da ostane.

### III.

Prvi Kongres udruženih učitelja i učiteljica Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca zahteva:

1. Uvođenje jednog prosvetnog zakonodavstva za celu državu;

2. Stvaranje mogućnosti, da nastavno osoblje, stalno ili privremeno može služiti i van ranijih pokrajinskih granica kako bi se izvršila duhovna obnova i puno jedinstvo narodne duše;

3. Državno stanje o podizanju i izdržavanju narodnih škola

4. Izjednačenje učitelja i učiteljica u celoj Kraljevini u pravima s ukaznim činovnicima, i uvođenje prilikom donošenja uredbi o platama i dodatcima u onaj red činovnički, kome pripadaju po spremi i po važnosti posla koji obavljaju

5. Pravo da učitelj bira i da bude biran za poslanika, bez gubitka službe i plate, jer se to pravo priznaje i drugima, koji se ne interesuju narodnim životom onoliko koliko se učitelj interesuje, ili ga i ne poznaju.

6. Kongres zahteva, da u svakoj komisiji, koja radi zakonodavne projekte za osnovnu narodnu školu i učiteljstvo, ili rešava pitanja koja se tiču narodne škole i učiteljstva, budu predstavnici organizovanih učitelja i učiteljica.

## Lep uspeh učiteljskega tečaja o državljski vzgoji v Ljubljani

V veliki dvorani Trgovskega doma je bil 24. julija t. l. otvoren širši del gospodarsko-združnega tečaja v Ljubljani, ki tvori idejni, ideološki del učiteljskega tečaja.

Velika dvorana Trgovskega doma je bila nabito polna učiteljstva, ker se je na tečaj odzvalo nad 300 učiteljev in učiteljic iz dravske banovine.

Idejni del tečaja je otvoril predsednik JUU za dravsko banovino g. Ivan Dimnik, ki je naglasil potrebo ideoloških, idejnih tečajev za učiteljstvo. Med aktualnimi problemi, ki so na dnevnem redu, je razprava o državljski vzgoji, s čemer hoče učiteljstvo započeti večjo in širšo akcijo v pravcu državljske vzgoje. Enako hočemo na tem tečaju razvrstiti pojme o izvenšolskem delu, za kar pa priredi JUU sekcija za dravsko banovino še poseben specialen tečaj v avgustu t. l. Tretji problem je posvečen narodni šoli, da se jo približa najnujnim interesom in potrebam naroda in države ter se jo stavi v službo vaše gospodarske kulture. Ob sklepu bo tečaj razpravljati tudi o gospodarski vzgoji mladine potom šolskih zadrug in zadrug za učence ter o organizaciji učiteljev-gospodarskih delavcev.

Predsednik Dimnik je nato pozdravil pomočnika bana g. dr. Otmarja Pirkmajerja, ki je dal poseben poudarek tečaju s tem, da je otvoril tečaj z uvodnim nagovorom in referatom o državljski vzgoji. Nadalje je pozdravil drugega referenta o državljski vzgoji g. nadzornika M. Senkoviča, zastopnika proforskoga združenja podpredsednika g. dr. Lavo Čermelja, tajnika prof. Perica ter g. direktorja učiteljstva g. Nandeta Marolta. Številno so na tečaju navzoči tudi sreski šolski nadzorniki.

Podpredsednik prof. udruženja dr. Lavo Čermelj je naglasil v svojem pozdravnem nagovoru željo tesnejših stikov osnovnošolskega in srednješolskega učiteljstva.

Nato je predsednik Dimnik podal besedo pomočniku bana g. dr. Otmarju Pirkmajerju. Gospod pomočnik, živahno pozdravljen od udeležencev, je predaval o

»Državljski vzgoji v šoli in med narodom«.

V globoko zasnovanem govoru, ki ga bomo objavili, kakor tudi referate vseh predavateljev na tem tečaju v celoti v »Prosveti«, je poudarjal g. pomočnik nujno potrebo pravilne državljske vzgoje naše mladine, kakor tudi naroda, da bo vsak posameznik pravilno pojmoval svoje odnose do bližnjega, do družbe in naposled do države in to glede pravic in dolžnosti. Stremeti moramo, da vzgajamo za skupnost in poštrevolno sodelovanje v državnem občestvu v lastnem interesu ter zaradi ustvarjanja vseobčih pogojev za napredek in blagostanje naroda ter za progres vsega človeštva. Svoj govor, katerega je sledilo učiteljstvo z vso pozornostjo, je zaključil gospod. pomočnik bana z nastopnimi besedami:

Povsem se zavedam težav, ki so združene z vašim delom in vem, da je treba mnogo idealizma in moralnega poguma in poštrevolnosti, ako hočete delovati v navedenem pravcu. Nagrada naj vam bo pa zavest, da pravilno razumete velike naloge vašega vzvišenega poklica, ko vzgajate narod v ljubni in zvestobi do domovine ter v vdanosti

in vernosti do svojega vladarja ter utrjuje temelje močnega Jugoslavije ter gradite napredek jugoslovenskega naroda.

Predsednik Dimnik se je nato iskreno zahvalil g. podbanu, ki je žel za svoj referat grodko odobravanje učiteljstva.

Po izvajanjih g. podbana je drugi referent g. oblasni nadzornik Matija Senkovič v štirih obsežnih referatih obravnaval vprašanje državljske vzgoje s pedagoškega stališča. G. referent je v govoru obrazložil pomen vseh svetovnih delavcev na polju državljske vzgoje. Vsi priznani pedagogi zastopajo državno idejo, kakršno poudarjamo mi in kakršna nam bo lahko pomagala tudi pri naši državljski vzgoji. Njegov referat so bili urejeni po sledečih točkah:

1. Pedagoški pogled na problem državljske vzgoje.
2. Učitelj in državljska vzgoja.
3. Šola v službi nacionalne in državljske vzgoje.
4. Družina, občina in šola kot priprava za državljsko življenje.

Po sijajno uspelem referatu se je vršila debata, pri kateri so se prav posebno udeleževali tovariši Vrane, Lapajne, Juranič, Hreščak in dr. Končno so bile sprejete smernice za organizacijo državljskega pouka. (Bodo objavljene v »Prosveti«).

Nato je predaval o šolskih zadrugah in o zadrugah učencev na šoli ter o organizaciji učiteljev - gospodarskih delavcev g. Miroslav Zor.

V svojem obširnem poročilu je naglašal, da je v sedanjih težkih časih nujna potreba, da se tudi učenci v šoli združijo in ustanovijo zadruge učencev. Zato mora z gospodarsko vzgojo naroda pričeti učitelj že v šoli. S takimi zadrugami učencev se dandanes pečajo Francozi, ki imajo že nad 8000 dajaških zadrug, pa tudi v Nemčiji, Avstriji, Romuniji. V slovenskih državah so zadruge učencev že davno razvite. Lotimo se tudi mi tega dela in ustanovimo šolske zadruge.

Naloge teh zadrug bi bile:

1. Skupno nabavljanje raznih šolskih, sportnih in drugih potrebščin za člane.
2. Gojitev smisla za varčevanje z ustanovitvijo posebne hranilnice.
3. Gojitev smisla za medsebojno sodelovanje in podpiranje, torej gojitev čista solidarnosti.
4. Preskrbovanje učencev s pecivom, mlekom, hrano, z ustanavljanjem šolskih kuhinj.
5. Skupno prodajanje po učencih nabranih gob, jagod, zdravilnih zelišč, pletarskih izdelkov itd.

Izvolil se je pripravljajni odbor, ki naj sestavi pravila take zadruge. Druga točka dnevnega reda, o kateri je referiral isti predavatelj g. Miroslav Zor, je bila: »Organizacija učiteljic - gospodarskih delavcev«, ki naj se združijo v posebnem centralnem odseku pri JUU, sekciji za dravsko banovino.

Po debati je bil sestavljen šestčlanski odbor, ki naj prouči in stilizira pravilnik organizacije učiteljev - gospodarskih delavcev do banovinske skupščine. V odboru so tovariši: Dimnik, Zor, Brezovar, Lapajne, Rakova, Smajdek in Hreščak.

Zadnji dan tečaja se je obravnavalo vprašanje: **Narodna šola v službi vaše kulture«.**